

KORNIS MIHÁLY

Én vagy te

(Részlet)

1954 nyarán, sok-sok semmibe tűnt nap után végre arra ébredtem, hogy alkonytájt nézem az eget Somogyjád, vagyis egy helyen, amit úgy hívnak *Somogyjád*, annak is csak egy hatalmas udvarán, ahol még nem vagyok egy napja, ma van az első este, most jön az első este, hiszen éppen az jön az égen, jönnek – szállnak az égő nagy hegyek, zúzott lila és sotelátott-piros másvilág száll, közeledik és magasodik, JÖN JÖN JÖNNEK a csipős színű hegyhágók, lüktető mozgású, vér és tintaillatú felhőgerincek, felém, fölém és mindjárt majd körém áll, AMI FELHŐ DE LÁNGOL AMI ÉL ÉS VAN ÉS ITT VAN ÉS ENYÉM ÉS ÉN VAGYOK ez az egészen új este, és minden idegen.

Azért jöttünk ki az udvarra, hogy az asszony meglocsolja a virágokat, és engem nem lehet egyedül hagyni. Itt van ez a kis háziveteményes, ezt úgy kell mondani, hogy háziveteményes. Az előbb a földre guggolt, krumplikat kapart elő a földből, csak úgy a fél markába vett ötöt-hatot, meglocsolgatta a zöldbab-bokrokat, azután körben a virágocskákat, simogassad meg a virágocskákat, ez itt a tátika, látod-e, hogy tátog, ez itt a kardvirág, ez itt a húsvirág, ládd-e, csupa hús, CSUPACSUPA hús, ezek meg árvácskák, ez meg a nefelejcs.

Fogtam. Leguggoltam, odaguggoltam hozzá, simígtattam a bársonyos fülét, megfogdosgattam a szirma bársonyát, meg is nyalogattam, a nyelvemet a pityergőkék középebe dugtam, s valamiként elmerülten és elvarázsoltan incselkedtem magammal: mikor válasszam azt, hogy föltekintek és belevetem magamat az égbe, abba a másféle kékségbe és édes pirosságba, ami vonz és mintha csiklandozná a szomorú orromat, hogy az ujjaim között átpergethessem, hogy érezhessem, megfoghassam és végigtapizhassam ezeket a száguldozástól vörhenyes felhőrétegeket, ingerlékenyen izzó levegőhalmokat; hogy én is ott legyek azon a másik világon, és egyik lendületből a másikba zuhanjak, mint ezek az égbenjáró este-oszlopok, láthatárokon átviharzó világító testek, amikbe egyenesen belebukni akartam, fejjel előre, a parázsló méhük mélye felé úszva, ellenállhatatlanul sikló sűrűvel vagyis inkább bánattal teli, győztes nevetéssel –

... hogy hát itt vagyok. Én is itt vagyok. Ez nekem is este. Engedj beljebb, add oda. Adjál nekem is. Engem már nem lehet letagadni. Én is egy kis szem vagyok a mákban. Este van, tudom, hogy hívnak, tudom. De nem vagyok én idevalósi. Petőfisándor tizenkettőben van a szobám. Ott a lakás, az a lakásunk, az a barna hely. Árnyék-barna helyek vannak benne. De a párkány néha délelőtt világos. Abban aztán zavar-talan a ragyogás. Itthagytak, itthagytak, mindig épp itthagynak. És térdre zuhanok a parkettán. A radiátorba kapaszkodva fázok. Az egyik szobában engem tartanak, a másikban eszünk, ott áll a zongora és mögötte a nagypapa vacca, onnan lehet kimenni az előszobába. Ott meg a konyha van. A konyhánk egy sötét világra néz, szeretem a konyhánkat. A másik házban éjjel-nappal tisztviselők laknak, telefonokba intézik az aktákat, hagyják takarítani a takarítónót, a takarítónó mindig takarít. Éjjel-nappal föl-le, föl-le, este villanyt gyújtunk. Reggel nem szabad villanyt gyújtani. A gyerekek engedelmesen sietnek óvodába. A felnőttek azok hivatalokba járnak, ott kell nekik dolgozni ötig. Vagy gyárba is, aki dolgoz munkás. Az a legszebb! Mi meg egész nap bűgöcsigázhatunk. Építőkockázhatunk. Kézen fogva kivonulhatunk, lökdösődhetünk, bevonulhatunk, csoportokra oszolva ebédelhetünk, kihordhatunk,

csendespihenőzhetünk, felébredhetünk, átöltözhetünk, hazamehetünk. Az erkélyről pirinyó ideges bogarak az autók. Le-le szeretnék néha-néha köpni. És van egy álmos fény is, mely szerint OPERA. (Opera rúzs és opera kölni. Opera hajlakk! (Esténként pedig találkozunk. Azt az örömet, azt nehéz leírni. Vajas kenyeret, tojást, és néha egy kis párizsít eszünk. A Nagypapa meg kenyeret kávéba vagy pedig maceszt. De lámpafényben ölse ülni édes, és ok is nagyon akarják. A fiacskám, fiacskám, az elmázolt puszik, meg a namamivolt odabenn . . . odabenn . . . Rázkódok a köhögőrohamaiktól. Vagy játszom a csuklójával, az ujjait is visszahajlítom. Zsebkendőjébe törli a szájáról a rúzs. Ő meg iratait rendezgeti *végleg*, a mappa sarkán kilógnak a számlák. ÁTYÁPÁ-TYÁ és menjünk szépen a kádba, kisleim. Egyszerre ülünk együtt be a kádba, én a csapok alatt mindjárt csapkodni kezdek, ő meg a váll-helyes helyére fekszik. Együtt tartózkodunk, és jól kiáztatjuk azt, ami már nem kell. A kád falára szépen gyűl a kosz. Mint egy emelgethető, szürke koszorú. Hullámaink emelgethetik, hogyha akarjuk, hogyha meg nem akarjuk, akkor nem. Párafény libeg a fejünk körül. Mama lotykol rám a fenekével, én meg vissza, ő meg újra vissza, és újra nevetünk. *Turgudsz erge irtgig bergeszérgélnirgi? Turgudorgok.* És ez mindig így megy. Az a sár a járdán, nyáron meg a szürke, levegőtlen hőség. Mint egy elefántfül. Autóbuszok meg villamosmegállók. A felnőtt emberek csöndesen úgy állnak. Csönd. Villognak a JÉGBÜFÉ-n a kék neonbetűk. Tá tá tá szűn – és újra alkonyat. Kaszával kaszál a paraszt. Masiroznak a vidám honvédek. Kalapáccsal kalapál Karcsi apukája. Este reggel este reggel este. Most már biztos, hogy itt maradok végleg.” – gondoltam nyitva felejtett szájjal Somogyjádón, miközben fájdalmasan belém szállt a Nap, elfoglalt és kitöltött a nagy vörös korong, pillanatról pillanatra mind mélyebbre szállt, gyulladtan rángott és forrón reszketett a hasamban, de belém gyűltek a felhők is, egymásra bomladoztak benem az összes fátylak, elfoszoltak, széttűntek és körüláradoztak; langy frissesség kint a mélyülő sötétben, melyben az udvar állt, az asszony lassacskán befejezte a csoszogó öntözést, hátrament és enni adott az izgatott állatoknak, hallottam a disznók szuszmakoló rőfögését, még mindig az árvácskák bársonyos fejét szorongattam az ökleimben, a lehető legszomorúbb földig-guggolásban, hátravetett fejjel, nagyokat szippogatva az esti levegőből, s még sokáig hűlt helyét tisztelve az égnek, mint aki nem hiszi, mert nem hiheti el.

Aztán néhány nappal később – vagy talán még aznap éjszaka? – a családtól elrekesztve, arra ébredtem a dohyszagú kiságyon, hogy ismét körbevesz az alkonyati ég, de most közelebb jött, egészen körém szállt, mintha egy lángoló fényű szobában feküdnék, fehéres rózsaszín felhőfalak dagadó négyszögében; a szűrt fényben homálylón lüktettek és porladva pukkadoztak a felhők, kiontották önmagukból önmagukat előttem, de valami tombolóan édes vattapuhással, amely földig lefolyt, de a föld is csupa felhő, örvénylő kíváncsiság és selymes remegés lett, önmagával telistele ür, erezei finoman suhogó kék rések, melyeken át fűtülve szökdösött a szél meg a fény – az odakinti, üres szabadságba, vagy hiányba, ami csak sejtető volt, mint egy kivételes íz nyelvűre ülő inycsiklandozása; karnyújtásnyira tőlem olvadoztak ezek a magukba gomolygó óriás göröngyök, rózsásan vakító felhőlavinák.

A Napot nem láttam, csupán a fénye vert be, a fénye zuhogott a falakon át, hogy piroslott tőle a ködtenger belseje, átsugárzott rajta, s felgyújtotta a lavinamennyezet mind a négy sarkán a cikázó jeget, melyek minduntalan a szememet vonzották, holott ott csak szikrázó *semmise* volt, egymáson áttetsző, kristályos tűznyilak . . . »most most most MOST MOST MOST« motyorogtam magamban megittasulva, s néztem mindig más pontra meredve ezt a folyószerűen rohanó eget, ezt a néha véreslila túgulékony-ságot, kiszámíthatatlanul örvénylő izgalmat; mindig elmozdultak, s jöttek az új falak, lélem tárultak friss, üres terek, kihagyhatatlan tágas hajlatok . . .

Egyszer csak hirtelen kikeltem az ágyból. Ott álltam kisingben a felhőszobában. A meztelen talpammal vakartam a vádlim, aztán mint aki nem tudja, hogy mit tesz, illetve tudja és nagyon szégyelli magát, odaléptem az egyik hevesen habzó falhoz, és reszkető ujjakkal megsimogattam, *belesimogattam* a hullámaiba. A gőze lágyan fölcsapott és a nyakamra szállt, finom ködcsápaival átölelte a testem, s míg én lehajtott fejjel elsírtam magam, ő szelíden és azonnal magába húzott. Jó volt odabenn. Valami nem égető tűz közepén álltam, egy dagadtfehér és vérfoltos, forró semmiben, ami hullámzott, és macskaként körültekergett, végigpaskolta minden porcikámat, az arcomra pettyekben száradt rá a könny. Csak álltam és ziháltam, és azt gondoltam, talán rosszat teszek. De álltam, és nem bántam. De bántam. De jó volt. Felrémltet, hogy bármerre is dőlök, nem eshetek el. Elhemperedtem hát a ködben, mint egy dunyhán, ugráltam, zajongtam, a hangomat a ködszél azonmód elnyelte, és mindig új torlaszokat épített körém, hófényű, omlatag felhőhalmokat, amikbe élvezettel lehet belemenetelni. De nem mertem. De mégis belemásztam. Toporzékolva, visongva ugrándoztam bennük, hogy már-már azt se tudtam, lépek-e vagy szállok, néha meg csak zuhantam, mint egy kődarab, hogy megint megérkezek egy UGYANOLYANBA, egy ugyanolyan simánsimogató, édesmeleg nemtudommibe, ami tele van tömött, de áthatolható, tejszínű önmagával... Tomboltam előre, mint aki megveszett, míg ki nem fogyott belőlem a szusz. Akkor elvettem magam egy gőzös pázsiton, s az arcomat a felhőpárna magjába fúrva lihegtem, mint máskor, túlságosan hosszúra nyúlt fogócskák után, otthon az ágyamon. Aztán így hallottam meg az egésznek a hangját. Abban a nagy csöndben, amikor már kifújtam magam.

Elernyedtem, s úgy tört rám a hang. Mindenfelől jött, hegyeket átlépett, s bár egészen halk volt, mint milliárd húr együttremegése egy alig érintett, elképzelhetetlen hangszeren; a csontjaimig hatolt konok dobogása, mindeneket verdeső, *egyforma* erélye, özönölve áradó kíméletlensége, mely mintha a felhőszínek belsejét tépte volna ki, hogy lássam, mit ér a kék meg a zöld, és miféle erőket zaboláz meg hevével a Nap-keltette vörösség, a szélein mindig alattomos-lila fényláz – odabenn. Bentről szólt ugyanis, szigorúan a mélyből, milliárd szálon ugyanaz a hang, az a kényes, önnön mélységeibe fülő szomjas iramlás; felzúdult torokhang, az ég torkának hangja, ahogyan ürt hörpöl és teret emészt, dühödten csapongva magába ömlik, rajtam is átreszketve, s a mérhetetlen végtelen felé vonultában, mellékesen, mint egy piszkos pontot, engem is elsodor.

Felkeltem, visszaszaladtam a dohos ágyhoz. Bebújtam, és a nyakamig húztam a parasztoktól kapott, szőrös takarót. Féltem. Füleltem. De igazából akkor már nem hallottam semmit, csak a hangtenger emléke zúgott a fülemben, mint figyelmeztetés és kétértelmű hívás, s azt csitította teljes erejével a somogyjádi fénytelen üresség, a dohos ágyam körül izzadó, tompa éj. Mégse nyugodtam meg. A takarót az orrom hegyéig húzva, akárha periszkóp volna a szemem, kandin leselkedtem, az ijedtségtől megeredt taknyomat izfelgetve; igen-igen; bár kissé távolabb, mintegy elrebbenve, ám még mindig körülöttem parázslott az égbolt, ott hunyorogtak reszketve a Nap-kiszította halmok, hullámosan és fodrosan ott állt az egész. Összekucorodtam. Becsuktam a szemem. A tenyeremmel simogattam a sűrű takarót, mintha egy kis állat volna alatta, akit nyugtatgatni kell; nyugtatgatni, fékezni és csendesíteni azt, akit nem lehet, aki már azon *túl van*, és megállíthatatlan, és... Ezt már nem is mertem továbbgondolni. Akkor meg éreztem. Éreztem és tudtam. Tudtam, hogy mit akarok. Forgolódva igyekeztem megszabadulni a gyomromat kaparó szédületes vágtyól, mit *vágtyó!*, csattogó fogú éhségtől, irdatlan kívánságtól, hogy én azokba a felhőkbe beléharapjak, hogy én azokat a gőzös-fehér darabokat a szájamba vegyem, a nyelve-men forgassam, és megízelve minden oldalát, összenyomjam, mint nedvdús gyümölcsöt, hogy a torkomba csorogjon, és a bendőmbe nyeljem, mint az enyémet, ami ne-

kem jár, ami az enyém . . . Akadozó lélegzettel püföltem a párnát, rányomtam az arcom, hogy szinte beléfúltam, és a nyálam is kifolyt, folt szivárgott a huzatra, az is idegesített, elhúzódtam, de nem volt hova húzódní, a körmeimmel karistoltam a heges térdemet, belerúgtam a pokrócba, és megpróbáltam a másik oldalamra feküdni, hogy valami *másra* gondoljak lehetőleg, hogy lehetőleg ez többet ne jusson eszembe, »mert ez olyan nem szabad és nem lenne szép tőlem és nem illik és rossz és lehetetlen és különben is valahogy egyáltalán . . .« Magamat dobálva próbáltam a gondolataim összekuszálni, mint az udvar homokját a félős talpammal tegnap, amikor a szandálomat levéve kivezettem, hogy bemutassák, illetve *megmutassák* a csirke- meg disznó-ólatat, a tehén-istállót, azt a nehéz szagú, idegen teret, a kővályút, a cementezett kutat . . . De nem bírtam. Hát egyszerűen nem lehetett már, nem lehetett engem visszatartani! Vacogva kikeltem, a szemem még lezárva, sután himbálództam az ágy keretén, az otthon mindig odakészített papucsom kerestem, alibiből, ócskán, mint az óvodában, ha fel akartam kelni a *csendespihenőn*; de most erőnek erejével ki akartam nyitni a szemem, csakazértis. Tehát kinyitottam. S ott várt rám a falakká álló felhőrengeteg; a fehérben dúskáló, mégis vérző felhők; ott várt rám az alkonyati ég. Leugrottam a földre. Belegázoltam a mindenütt gőzölgő, felfodrott padlóba, és nekiindultam egyenest az első, előttem álló felhőfalnak, ráhajoltam, a nyelvemre vettem egy kis darabot, azután kítátottam a szájamat, és nekiestem, hogy egyszerre ettem és ittam a testét, és nyeldekeltam, hogy a szám szélén lefolyt, fulladozva és elégedetten, boldogan és megvigasztalódva, mert hiába nem illik és hiába *rossz*: nagyon jó volt, nagyon jó, jó, forró, szabad, és megint jó, még mindig jó, és megint és megint, s még mindig UGYANOLYAN.

TORNAI JÓZSEF

Néha ott áll az a kisfiú

Emlékszem, micsoda megrázkódtató élmény volt, mikor a falu legnagyobb fáját, egy harminc méter magas, terebélyes óriás nyárfát kivágtak a tőlünk nem messze lévő utcában, mert derékvastag gyökerei fölemelték a házat, amely előtt az égnek emelkedett. Vagy talán már ezt is elfelejtettem? Elfelejtettem a kisfiút, aki annyira szeretett a kert végében játszani, nagyobb korában a határban kószálni, a konyhában vacsorázni a petróleumlámpa gyöngye fényében? A kisfiút, akiben legelőször ismertem önmagamra, arra, hogy más vagyok, mint a többi gyerek, s akit azután is, a felnőttkor idején is leginkább a saját Énemnek tekintettem? Annak a titokzatos, szeretnivaló személynek, aki valahol a mélyben húzza meg magát, de valójában ő életem és cselekedeteim ura. Ő felel mindenért s benne lehet megbizni is a legbiztosabban.

Lehet, hogy már nincs hozzá semmi közöm?

Pedig életem értelme attól függ, mennyire él még bennem az a csodálkozó gyerek, aki valaha voltam. Lehetséges volna, hogy az öregkor felé haladva teljesen mássá, ismeretlenné alakulhatunk a magunk számára is? Ha így volna, ha így van, mindent meg kell tennem, hogy önmagamhoz visszataláljak, azt a kisfiút alvásából fölébresszem, hadd nézze, lássa megint úgy a világot, mint annak előtte! Mit ér a felnőtté okossága és tapasztalata ahhoz az éhes és mindent magába fogadó kis lélekhez képest, aki régen voltam? Most is hozzá kell igazítanom az életemet, a dolgaimat: az ő érzékenysége nélkül csak tárgy vagyok, szinte gép. S tudom, hogy itt van bennem az a legyőzhetetlen gyerek! Mikor a fiamat vizsgálom, mindig érzem, hogy a játszótársa lehetnék, ha levetném öreg bőröm, arcom.